

Finanšu instrumentu un darījumu ar atsevišķiem finanšu instrumentiem risku apraksts

Šī risku apraksta mērķis ir sniegt ieguldītājam informāciju par riskiem, kas saistīti ar darījumu veikšanu finanšu un kapitāla tirgos, un brīdināt par iespējamiem zaudējumiem, kas var rasties, saņemot ieguldījumu pakalpojumus un ieguldījumu blakus pakalpojumus.

Ieguldījumi finanšu instrumentos ir saistīti ar paaugstinātu risku. Ieguldītājam jāpievērš pastiprināta uzmanība izvēlētajam konkrētajam finanšu instrumentam un ar to darījumiem saistītajiem riskiem, kā arī jāizvērtē tā atbilstība pieredzei un zināšanām savu ieguldījumu mērķu sasniegšanai.

Finanšu instrumentu vispārīgie riski

Finanšu instrumentu emitenta risks/ kreditrisks (emitenta saistību neizpildes risks)	Finanšu instrumentu vērtības samazināšanās saistībā ar emitenta finanšu rādītāju pasliktināšanos. Risks ciest zaudējumus, debitoram nepildot vai nespējot pildīt līgumā paredzētās saistības pret kreditoru, kuras izriet no darījumiem ar finanšu instrumentiem.
Valsts vai politiskais risks	Kapitāla zaudēšana vai valūtas pirkšanas/pārdošanas ierobežošana saistībā ar notikumiem, kuri ietekmē politisko vai ekonomisko stabilitāti valstī vai reģionā, vai ietekmē tālāku valsts vai reģiona attīstību. Valsts tieši vai netieši ietekmē valstī strādājošu uzņēmumu darbību un attiecīgi šo uzņēmumu emitēto finanšu instrumentu vērtību, t.sk. banku un finanšu iestāžu darbību.
Tirgus risks	Kopējais kumulatīvais risks, kuru veido cenu risks, valūtas risks, procentu likmju risks un likviditātes risks.
Cenu risks	Zaudējumu rašanās varbūtība, kuru izraisījušas finanšu instrumentu cenu svārstības. Cenu risks ir zaudējumu rašanās risks, kas saistīts ar nelabvēlīgo finanšu instrumenta tirgus cenu izmaiņu, kas var samazināt ieguldītāja gaidāmo ienesīgumu, ka arī izraisīt zaudējumus.
Valūtas risks	Zaudējumu rašanās varbūtība, kuru izraisījušas valūtas kursa svārstības.
Procentu likmju svārstību risks	Zaudējumu rašanās varbūtība, kuru izraisījušas finanšu tirgus procentu likmju izmaiņas.
Likviditātes risks	Zaudējumu rašanās varbūtība saistībā ar nepietiekamu tirgus likviditāti, t.i. apgrūtinātu vai neiespējamu valūtas vai

	finanšu instrumentu pārdošanu vēlamajā laikā un par vēlamu cenu.
Sistēmas risks	Zaudējumu rašanās varbūtība saistībā ar nespēju veikt norēķinus vai pārskaitījumus, kuru izraisījusi norēķinu veicēju (klīringa centru, norēķinu palātu), vērtspapīru turēšanas sistēmu un depozitāriju, biržu, vērtspapīru turētāju, norēķinu sistēmu un citu institūciju darbība vai bezdarbība.
Juridiskais risks (likumdošanas, nodokļu risks)	Papildu izdevumi, kuri radušies saistībā ar izmaiņām tiesību aktos.
Informācijas risks	Zaudējumu rašanās varbūtība saistībā ar patiesas un pilnīgas informācijas nepieejamību par valūtas kursiem, finanšu instrumentu cenām un tirgus tendencēm.
Saziņas līdzekļu izmantošanas risks	Zaudējumu rašanās varbūtība saistībā ar riskiem, kuri saistīti ar saziņas līdzekļu izmantošanu, tai skaitā, bet ne tikai: Klienta (piem. automatizētās tirdzniecības eksperti, algoritmiskie tirdzniecības modeļi u.c.) vai trešo personu (piegādātāju) datorprogrammu un/vai datoru iekārtu funkcionēšanas pārtraukuma risku, datu pārraides kļūdas risku, nesankcionētas pieslēgšanās risku, pārraidāmās informācijas sagrozīšanas risku.
Kontrahenta/ darījuma partnera risks	Zaudējuma rašanās varbūtība, ja Kontrahents/ darījuma partneris, ar kuru Sabiedrība ir noslēgusi Klienta darījumu ar finanšu instrumentu (-iem), neizpilda savas no darījuma izrietošās saistības.
Citi riski	Ieguldījumu pakalpojuma sniedzēja darbību var ietekmēt arī citi riski, kurus ieguldījumu pakalpojuma un ieguldījumu blakuspakalpojuma sniedzējs, t.i., Sabiedrība, nevar pilnībā paredzēt un kontrolēt. Piem., nepārvarama vara (streiki, dabas katastrofas, stihijas un kara darbība u.c.), sankcijas, kuras valsts pārvaldes iestādes vai tiesu institūcijas var piemērot Sabiedrībai/ Sabiedrības Kontrahentam/ emitentam u.c.

Sabiedrība informē, ka augstāk minētais risku uzskaitījums nav pilnīgs un ietver tikai būtiskākos no tiem, un darījumu veikšanas gaitā ieguldītājam var rasties arī citi riski.

Ar atsevišķiem finanšu instrumentu darījumu veidiem saistītie riski

Ārvalstu finanšu un kapitāla tirgi

Darījumi ārvalstu finanšu un kapitāla tirgos ietver riskus, kas var ievērojami atšķirties no riskiem, kas saistīti ar ieguldījumiem finanšu instrumentos Latvijā. Atsevišķos gadījumos ieguldījumu riski var būt augstāki. Sagaidāmā ieguldītāja peļņa vai zaudējumi no darījumiem ar ārvalstu finanšu instrumentiem, kuri tiek nominēti ārvalstu valūtā, tiek papildus pakļauti arī ārvalstu valūtas kursa izmaiņām.

Elektroniskās tirdzniecības platformas

Darījumu veikšana ar finanšu instrumentiem izmantojot elektronisko tirdzniecības platformu (turpmāk tekstā – ETP), var būtiski atšķirties no darījumu veikšanas citās ETP, kā arī darījumu veikšanas kārtības izmantojot tālruni vai iesniedzot rīkojumu par darījuma veikšanu

ar finanšu instrumentiem personīgi Sabiedrībā. Šajā gadījumā klientam var rasties risks ciest zaudējumus no: trešo personu – datorprogrammu piegādātāju un/vai datoru iekārtu funkcionēšanas pārtraukuma; datu pārraides kļūdu; nesankcionētas pieslēgšanās ETP, izmantojot ieguldītāja autorizācijas datus, paroles, lietotāja vārdu u.c.; pārraidāmās informācijas neprecizitātes (piem., laika nobīdes).

Darījumi ārpusbiržas tirgū (ārpus regulēta tirgus)

Darījumi ārpusbiržas tirgū ir saistīti ar salīdzinoši augstāku risku, nekā regulētā tirgū slēgtajiem darījumiem, jo pastāv iespēja, ka darījumu veikšana ar finanšu instrumentiem ārpus regulēta tirgus var tikt pārtraukta, būt nepatstāvīga un atvērto pozīciju novērtēšana/pārvērtēšana un atvērtās pozīcijas slēgšana var būt apgrūtināta. Ārpusbiržas tirgum piemīt tādi izteikti riski kā informācijas risks (tirgus caurspīdīgums) un kredītrisks (emitenta/darījuma partnera/kontrahenta saistību neizpildes risks).

Maržinālie darījumi

Darījums, kas ir noslēgts izmantojot Kredītlecu un kura rezultātā ieguldītājs, atverot finanšu instrumentu pozīciju, apņemas šo pozīciju aizvērt un, kuru veido divi pretēji vērsti darījumi, t.i., finanšu instrumentu pirkšana ar saistībām turpmāk tos pārdot, vai finanšu instrumentu pārdošana ar saistībām turpmāk tos pirkt, tādējādi, lai ieguldītāja saistības attiecībā pret finanšu instrumentiem kļūtu vienādas ar nulli. Jebkura maržinālā darījuma rezultātā, mainoties maržinālā darījuma bāzes aktīva cenai, var tikt gūta gan peļņa, gan zaudējumi. Noslēdzot maržinālo darījumu vai atverot pozīciju, ieguldītājs neiegūst tiesības uz maržinālā darījuma bāzes aktīvu, izņemot nākotnes darījuma (piem. fjūčeru kontrakta) piegādes/pieņemšanas iespēju, ja ticis noslēgts maržinālais darījums ar nākotnes līguma opciju jeb opciju uz fjūčera kontraktu.

Maržinālais darījums dod iespēju iegādāties kredītā finanšu tirgus instrumentus (piem., maržinālie valūtas darījumi FOREX vai brokeru (maržinālā) kredīta piešķiršana).

Maržinālie darījumi ir paaugstināta riska darījumi un to riska pakāpe paaugstinās saistībā ar finanšu nodrošinājuma piedāvātā kredītleca augsto līmeni un to, ka pie salīdzinoši neliela finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta apjoma ieguldītājam tiek atvērta pozīcija (piem. 1:100 FOREX darījumiem, 1:4 darījumiem ar akcijām vtml.), kura vairākkārtīgi pārsniedz ieskaitītā finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta summu.

Finanšu nodrošinājums var tikt definēts, kā sākotnējais nodrošinājums jeb t.s. initial margin, kas ir Sabiedrības/ Sabiedrības kontrahenta sākotnēji pieprasītais finanšu nodrošinājums, kas nepieciešams pozīcijas atvēršanai un, kas var būt vienāds vai lielāks par atvērtās pozīcijas uzturēšanai nepieciešamo nodrošinājumu jeb t.s. maintenance margin, kas ir atkarīgs no Sabiedrības/Sabiedrības kontrahenta, tai skaitā attiecīgās biržas, nosacījumiem (biržas kontrakta specifikācijas u.c.). Nepieciešamais nodrošinājums jeb maintenance margin ir Sabiedrības/ Sabiedrības kontrahenta pieprasītā mazākā pietiekamā finanšu nodrošinājuma summa, kas nepieciešama ieguldītāja atvērtās pozīcijas uzturēšanai, kurai jāatrodas ieguldītāja finanšu instrumentu kontā pastāvīgi līdz darījuma termiņa beigām.

Finanšu nodrošinājums/ drošības depozīts ir finanšu sviras mehānisma sastāvdaļa, jeb attiecība starp sniegtā finanšu nodrošinājuma summu un ieguldītāja atvērtās pozīcijas apjomu. Katru reizi, kad ieguldītājs aizņemas naudu, lai to ieguldītu finanšu instrumentos, šī procesa rezultātā tiek pastiprināti gan iespējamie ieguvumi, gan arī zaudējumi, un tieši tādēļ jēdziena nosaukums ir "svira".

Ieguldītājam ir jāapzinās, ka maržinālo darījumu noslēgšanas rezultātā iespējami gan ievērojami ienākumi pat pie salīdzinoši neliela ieguldītā sākotnējā kapitāla, gan arī būtiski zaudējumi, kuri var ievērojami pārsniegt finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta summu.

Līdz ar ko maržinālajiem darījumiem ir raksturīgas situācijas, kas tiek sauktas par Margin Call un Stop Loss/ Out situācijām.

Margin Call ir nepietiekama finanšu nodrošinājuma notikums; t.i. situācija, kurā ieguldītāja finanšu instrumentu konta atlikums maržinālo darījumu rezultātā kļūst mazāks par nepieciešamā finanšu nodrošinājuma (Maintenance margin) līmeni un, kuras rezultātā ieguldītājam ir pienākums sniegt papildu finanšu nodrošinājumu, kas nepieciešams, lai noregulētu Margin Call situāciju un nepieļautu Stop Loss situācijas iestāšanos. Ar **Stop Loss/ Stop Out** ir jāsaprot kritiska finanšu nodrošinājuma nepietiekamības situācija, kurai

iestājoties Sabiedrībai ir tiesības veikt piespiedu atvērtās pozīcijas aizvēršanu – t.s. Margin Call situācijas likvidēšana.

Ja finanšu instruments, piem., FOREX vai akcijas, tiek nopirkts un pārdots tajā pašā dienā (t.i. pozīcijas atvēršana un aizvēršana), tad ieguldītājam nav jāmaksā procentu likmju starpība (SWAP) starp valūtām vai procenti par naudas aizņemšanos, vai procenti par pārdotajiem finanšu instrumentiem (īsā pozīcija – short selling) t.s. brokera kredīts, attiecīgi. Savukārt ja finanšu instrumenta atvērtā pozīcija netiek aizvērtā dienas laikā, tad ieguldītājam tiek aprēķināta iepriekš atrunātā procentu likme par naudas līdzekļu vai finanšu instrumentu (īsā pārdošana – short selling) izmantošanu jeb atvērtās pozīcijas pārņemšanu. Atvērtās pozīcijas pārņemšana jeb dienas noslēguma mijmaiņas darījums tiek saukts arī par SWAP, End of Day SWAP, financing rate, vai TOM NEXT.

Pirms ieguldījumu pakalpojuma saņemšanas maržinālo darījumu veikšanai Sabiedrībā, ieguldītājam ir jāatbilst Klienta riska grupai “Agresīvais plus (+)”, vai jāparaksta “Apliecinājums par riska uzņemšanos”.

REPO/ REVERSE REPO darījumi

REPO – pārdošanas darījums ar atpirkšanu – aizdevuma darījums, kad aizņēmējs (Klients) tam piederošos finanšu instrumentus pārdod aizdevējam (piem., Sabiedrībai, Sabiedrības Kontrahentam).

Klients pārdošanas datumā pārdod Sabiedrībai finanšu instrumentus un apņemas tos atpirkt no Sabiedrības atpirkšanas datumā saskaņā ar rīkojumā norādītajiem REPO darījuma noteikumiem: finanšu instrumenta nosaukums un daudzums; Pārdošanas datums; Atpirkšanas datums; Pārdošanas cena; Atpirkšanas cena; Darījuma valūta; Procentu likme; finanšu instrumenta Margin call cena; Stop Loss cena.

Pēc REPO darījuma noslēgšanas Klients pārdod Sabiedrībai, bet Sabiedrība pērk finanšu instrumentus saskaņā ar REPO darījuma noteikumiem. Savukārt atpirkšanas datumā Sabiedrība pārdod, bet Klients pilnā apjomā atpērk REPO darījuma noteikumos atrunātos finanšu instrumentus.

Finanšu instrumentu pārdošanas un atpirkšanas cenas starpība ir procenti par kredīta piešķiršanu. Parasti finanšu instrumentu summa REPO darījumā ir nedaudz mazāka par finanšu instrumentu tirgus vērtību t.s. repo haircut.

REPO darījums ļauj finanšu instrumentu pārdevējam aizņemties līdzekļus, lai tādējādi nodrošinātu līdzekļu pagaidu likviditāti un/vai iegūtu papildus naudas resursus, naudas plūsmas optimizācijai, kā arī lai palielinātu sava finanšu instrumenta portfeli, izmantojot kredīta sviru/ plecu (leverage). REPO darījumi tiek slēgti uz noteiktu termiņu no 1 dienas līdz 6 mēnešiem. REPO darījumos parasti tiek izmantoti parāda vērtspapīri.

Finanšu instrumentu pārdevējam (Klientam) pārdošana ar atpirkšanu ir REPO darījums, savukārt finanšu instrumentu pircējam (Sabiedrībai) – pirkšana ar atpārdošanu ir tieši pretēji REVERSE REPO darījums. REVERSE REPO – pirkšanas darījums ar atpārdošanu – darījums par finanšu instrumentu pirkšanu par noteiktu cenu ar nosacījumu tos atpārdot par noteiktu cenu REVERSE REPO darījuma termiņa beigās.

REPO/ REVERSE REPO darījumu gadījumos īpašuma tiesības uz finanšu instrumentiem pāriet finanšu instrumentu pircējam. Finanšu instrumentu atpirkšanas cena tiek aprēķināta par pamatu ņemot procentu likmi.

REPO/ REVERSE REPO darījumos, būtiski ir Kontrahenta/ darījuma partnera risks, kā arī papildus finanšu nodrošinājuma prasījuma risks, kas var sekot pēc straujām finanšu instrumentu cenu svārstībām, iestājoties Margin Call situācijai.

Pirms ieguldījumu pakalpojuma saņemšanas REPO/ REVERSE REPO darījumu veikšanai Sabiedrībā, ieguldītājam ir jāatbilst Klienta riska grupai “Agresīvais plus (+)”, vai jāparaksta “Apliecinājums par riska uzņemšanos”.

Atvasinātie finanšu instrumenti

Atvasinātie finanšu instrumenti, saukti arī derivatīvi ir finanšu instrumenti, kuru vērtība ir atkarīga un mainās atkarībā no kāda cita aktīva – bāzes aktīva (akcijas, parāda vērtspapīri, procentu likmes, indeksi, preču instrumenti, lauksaimniecības kultūras, emisiju kvotas, valūtas u.c.) cenas/ kursa / vērtības izmaiņām.

Atvasinātos finanšu instrumentus iedala:

- Standartizētajos – biržas tirgus (on Exchange) derivatīvi;
  - Fjūčeri, Opcijas uz Fjūčeriem.
- Nestandartizētajos – ārpusbiržas (over the counter market – OTC derivatives) derivatīvi.
  - Forward līgumi, mijmaiņas (SWAP) līgumi, ārpusbiržas opcijas.

Darījumi ar atvasinātiem finanšu instrumentiem ir saistīti ar paaugstinātu risku un var būt nepiemēroti visiem ieguldītājiem.

Pirms darījumu veikšanas ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem ieguldītājam ir jāizvērtē iespējamie riski, kā arī jānovērtē atvasināto finanšu instrumentu atbilstība un piemērotība, ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, zināšanas, ieguldījumu mērķi, finanšu stāvokli u.c. nosacījumus.

Darījumi ar atvasinātiem finanšu instrumentiem parasti notiek, izmantojot kredītplēcu, finanšu sviru. Ieguldītājam ir jāapzinās, ka darījumos ar atvasinātiem finanšu instrumentiem ir iespējami gan ievērojami ienākumi pat pie salīdzinoši neliela ieguldītā sākotnējā kapitāla, gan arī būtiski zaudējumi, kuri var ievērojami pārsniegt finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta summu.

Dažiem atvasinātiem finanšu instrumentiem ir raksturīga liela tirgus cenu volatilitāte – svārstības (piem., energoresursiem, metāliem, lauksaimniecības kultūrām, valūtām u.c.), kas attiecīgi ievērojami paaugstina risku zaudēt sākotnēji ieguldīto kapitālu – finanšu nodrošinājumu (drošības depozītu).

Pirms ieguldījumu pakalpojuma saņemšanas darījumu veikšanai ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem Sabiedrībā, ieguldītājam ir jāatbilst Klienta riska grupai “Agresīvais plus (+)”, vai jāparaksta “Apliecinājums par riska uzņemšanos”.

Finanšu instrumentu apraksts un tiem raksturīgie riski

Vienkāršie finanšu instrumenti	
Finanšu instrumenta raksturojums	Raksturīgākie riski
Akcijas (kapitāla vērstpapīri)	
<p>Ir kapitāla vērtspapīri, kas apstiprina akcionāra līdzdalību akciju sabiedrības pamatkapitālā un dod akciju īpašniekam tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē un saņemt akciju sabiedrības peļņas daļu – dividendes, kā arī pilnībā uzņemoties akciju sabiedrības ekonomiskos riskus.</p> <p>Akciju sabiedrības likvidācijas gadījumā akciju īpašniekam ir tiesības saņemt likvidācijas kvotu. Konkrētas akciju īpašības (parastās vai priekšrocību, ar vai bez balsstiesības, personāla akcijas utt.) nosaka emitents, un tās tiek nostiprinātas akciju emisijas prospektā.</p> <p>Parastās vārda akcijas piešķir to īpašniekam noteiktas tiesības, piem., balsot akcionāru pilnsapulcēs, saņemt dividendes, saņemt likvidējamās sabiedrības mantas daļu, kas atlikusi pēc sabiedrības likvidēšanas, un citas tiesības.</p> <p>Privilģētās vārda akcijas to īpašniekiem parasti piešķir tiesības uz dividendēm (to konkrētais apmērs bieži mēdz būt jau iepriekš noteikts). Privilģētās vārda akcijas nepiešķir tiesības balsot akcionāru pilnsapulcēs.</p> <p>Akciju cenām ir izteikta volatilitāte – svārstīgums, strauji reaģējot uz jebkādiem jaunumiem attiecībā uz uzņēmumu finanšu rādītājiem (piem., peļņa uz vienu akciju), peļņas prognozēm, akcionāru pilnsapulces lēmumiem un citiem rādītājiem (piemēram, makroekonomiskajiem indikatoriem).</p> <p>Akciju ienākumu veido dividendes, kuru apmēru nosaka akcionāru pilnsapulce, lemjot par akciju sabiedrības peļņas sadali.</p>	<p>Akcijas kā finanšu instrumenti ir saistītas ar lielāku risku nekā depozīts – noguldījumi, fiksēta ieņēmuma finanšu instrumenti – obligācijas (parāda vērtspapīri) vai ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecības, tomēr akcijas ir drošākas nekā atvasinātie finanšu instrumenti (CFD – finanšu līgums par starpību, fjučeri, opcijas uz fjučeriem, maržinālie valūtas darījumi FOREX u.c.).</p> <p>Akciju vērtība palielinās – ja sabiedrība (emitents) akcionāriem bieži izmaksā dividendes, sabiedrības (emitenta) finanšu stāvoklis ir patstāvīgs, atbilst tirgus prognozēm, sabiedrības (emitenta) darbībā ir prognozējama perspektīva, ir pozitīva naudas plūsma, ir saprotama korporatīvā pārvalde u.c. Akciju vērtība samazinās - ja sabiedrība (emitents) darbojas ar zaudējumiem, akcionāri nesaņem dividendes u.c.</p> <p>Akciju risks ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emitenta risku/ kredītrisku; • Valsts vai politisko risku; • Tirgus risku • Valūtas risku; • Juridisko risku (likumdošanas, nodokļu risku); • Likviditātes risku. <p>Kā rezultātā iespējama:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daļēja vai pilnīga ieguldītā kapitāla zaudējums, uzņēmumam bankrotējot, kļūstot maksātnespējīgam. <p>Akciju risku var samazināt ar finanšu instrumentu portfeļa diversifikāciju.</p> <p>Ar ieguldījumiem akcijās saistītās darījuma izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par akciju pirkšanu un pārdošanu; • Komisija par akciju turēšanu un glabāšanu (depozitārie pakalpojumi); • Komisija par akciju pārvedumiem un citiem darījumiem; • Komisija par finanšu instrumentu korporatīvo notikumu izpildi (akciju bloķēšana, dividenžu izmaksa, piedalīšanas akcionāru sapulcē); • Citi izdevumi (biržas un depozitārja maksas, un komisijas, nodevas (piemēram, valsts nodevas t.s. stamp duty). <p>Nodokļu likme ienākumiem no akcijām tiek noteikta atkarībā no ieguldītāja uzturēšanās valsts. Lielākajā daļā gadījumu depozitārijs ietur nodokli, saņemot atbilstošus ienākumus ieguldītāja labā, saskaņā ar iekšējām procedūrām un klients saņem dividenžu maksājumus jau ar ieturētu ienākuma nodokli.</p> <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.rensource.com/lv/rc-risk-groups.php), zemāks risks ir akcijām, kuras ietilpst Sabalansētā (vidējs riska līmenis) Klienta riska grupā – kategorijā – akcijas, iekļautas DJ-30, Bloomberg 500 un OMX Baltic Benchmark GI indeksos.</p> <p>Pārējās akcijas tiek uzskatītas par riskantākām un ietilpst Klienta riska grupā Agresīvais (Augsts riska līmenis).</p>

Obligācijas (parāda vērtspapīri)

Ir parāda vērtspapīri, kas apstiprina parāda vērtspapīru īpašnieka tiesības saņemt no emitenta nominālvērtību (pamatsummu) un procentus par aizdoto kapitāla izmantošanu, ja tie paredzēti parāda vērtspapīru emisijas noteikumos. Pērkot parāda vērtspapīrus, ieguldītājs kļūst par emitenta kreditoru un ieguldītājam ir tiesības saņemt atbilstošus procentus no parāda vērtspapīriem. Parāda vērtspapīri ir tirgojamas parāda saistības.

Emisijas prospektā tiek noteikts parāda atmaksas datums, procentu likme (kupons), procentu (kupona) maksājumu biežums u.c. lielumi. Piemēram, vienam un tam pašam uzņēmumam var būt parāda vērtspapīri, kas atšķiras pēc secības, kādā tiek apmierinātas kreditoru prasības uzņēmuma maksātnespējas gadījumā (Senior debt, Subordinated debt). Izšķir trīs parāda vērtspapīru veidus:

- Korporatīvās;
- Valsts;
- Pašvaldības (municipalitātes).

ar sekojošiem raksturlielumiem:

- ar fiksēto procentu likmi – iegādājoties parāda vērtspapīrus ir zināms, kāds procentu apmērs tiks saņemts;
- ar mainīgo procentu likmi – iegādājoties parāda vērtspapīrus nav zināms, kāds procentu apmērs tiks saņemts, taču ir zināmi procentu izmaksas principi, pēc kuriem procentu apmērs tiek noteikts;
- konvertējamās obligācijas – pienākot parāda vērtspapīru izpirkšanas termiņam, par aizdoto summu tiek saņemts noteikts daudzums sabiedrības akciju.

Parāda vērtspapīri pieder pie fiksētā ienākuma finanšu instrumentu kategorijas, jo procentu maksājumu un aizņēmuma atmaksas termiņi ir fiksēti parāda vērtspapīra dzīves cikla laikā. Parāda vērtspapīru iegādes brīdī, ieguldītājs (pircejs) zina turpmāko naudas plūsmu, t.i. kad tiks ieskaitīti procentu ienākumi un kad tiks atmaksāta obligācijas nominālvērtība. Parāda vērtspapīru kupons ir atkarīgs no emitenta kredītreitings – kredītreitings esot zemākam, lielāks ir kupons. Zemāks kredītreitings nozīmē lielāku risku daļēji vai pilnīgi zaudēt ieguldījumu. Vienam emitentam ar vairākiem veidiem parāda vērtspapīru (Senior debt, Subordinated debt), var būt atšķirīgs kredītreitings.

Nopērkot parāda vērtspapīrus, ieguldījuma mērķis var būt:

- Pelnīt, saņemot procentu (kuponu) maksājumus;
- Pelnīt, spekulējot uz cenas kāpumu otrreizējā tirgū.

Ieguldījumi parāda vērtspapīros ir viens no visdrošākajiem ieguldījumu instrumentiem, taču arī iespējams ienesīguma procents ir neliels. Neskatoties uz to emitentam var būt noteiktas arī tiesības izpirkt parāda vērtspapīru emisiju pirms dzēšanas termiņa iestāšanās, un šādā gadījumā ir iespējami zaudējumi sakarā ar parāda vērtspapīru cenas samazināšanos tirgū.

Darījumus ar parāda vērtspapīriem ir iespējams veikt līdz to dzēšanas datumam, tomēr ieguldītājam ir jāreķinās ar to, ka parāda vērtspapīru cenas svārstās un iespējams iegūt gan augstāku, gan zemāku ienesīgumu. Parāda vērtspapīri tiek emitēti ar dažādiem dzēšanas termiņiem:

- Īstermiņa (līdz 1 gadam);
- Vidēja termiņa (ar dzēšanas termiņu no 1 līdz 5 gadiem);
- Ilgtermiņa (ar dzēšanas termiņu ilgāku par 5 gadiem).

Parasti īstermiņa parāda vērtspapīri tiek emitēti ar noteiktu diskontu (atlaidi) no nominālvērtības un termiņa beigās emitents tās atpērk (dzēš) pēc nominālvērtības (parādzīmes vai bezkupona obligācijas).

Pārsvārā parāda vērtspapīri tiek tirgotas ārpus biržas tirgū (over the counter market – OTC bond market), darījumi tiek slēgti tieši starp bankām un citiem tirgus dalībniekiem.

Uzņēmumu un valdību kredītpējas kvalitāti cieši uzrauga trīs galvenās kredītreitings aģentūras:

Parāda vērtspapīru risks ietver:

- Emitenta risku/ kredītrisku;
- Tirgus risku;
- Likviditātes risks;
- Procentu likmju svārstību risku;
- Valūtas risku;
- Valsts vai politisko risku;
- Juridisko risku (likumdošanas, nodokļu risku);
- Parāda vērtspapīru priekšlaicīgas dzēšanas risku.

Lielākais drauds ieguldītājam, kurš iegādājies parāda vērtspapīrus, ir pieaugoša inflācija.

Korporatīvajiem parāda vērtspapīriem piemīt augstāka riska pakāpe salīdzinājumā ar valsts parāda vērtspapīriem, tomēr praksē bieži ir sastopami arī pretēji gadījumi.

Ieguldījumi parāda vērtspapīros saistīti ar riskiem, kas atkarīgi no parāda vērtspapīru emitenta spējas apkalpot savus parādus.

Ieguldījumi parāda vērtspapīros dod iespēju iegūt relatīvi stabili, bet, salīdzinot ar akcijām, nelielu ienesīgumu.

Ieguldītājam, kas vēlas investēt parāda vērtspapīros, jābūt ar pieredzi šāda veida finanšu instrumentu tirdzniecībā, it īpaši, ja ieguldītājs izvēlas investēt obligācijās ar zemu kredītreitingu vai bez reitings un t.s. augsta ienesīguma obligācijas (high yield bonds, junk bonds), esot gatavam uzņemties riskus. Ieguldītājam ir jābūt pilnīgi saprotamai finanšu instrumenta būtībai, ar obligācijām saistītajiem riskiem un izmaksām, kā arī darījumu slēgšanas kārtībai.

Parāda vērtspapīra vērtība ir atkarīga no attiecīgajā tirgū pastāvošās gada procentu likmes. Procentu likmei pieaugot, parāda vērtspapīra cena samazinās, savukārt procentu likmei samazinoties, parāda vērtspapīra cena palielinās. Parāda vērtspapīru ar fiksetu kuponu, kuriem ir mazāks kupons un garāks atmaksas termiņš, cena mainās vairāk nekā to parāda vērtspapīru cena, kam ir lielāks kupons un īsāks atmaksas termiņš. Investors var zaudēt daļu no sava ieguldījuma, ja parāda vērtspapīri tiek pārdoti pirms beigu (atmaksas) datuma.

Risks, ka netiks izmaksāti parāda vērtspapīru kupona ienākumi, pastāv tikai, ja emitents ir finansiāli nestabils. Ļoti būtiski ir atzīmēt, ka emitenta maksātnespējas gadījumā, parāda vērtspapīru turētājiem, salīdzinājumā ar akciju turētājiem ir pirmtiesības saņemt līdzekļus, kas iegūti no emitenta uzņēmuma īpašuma realizācijas.

Nodokļu likme ienākumiem no parāda vērtspapīriem tiek noteikta atkarībā no ieguldītāja uzturēšanās valsts. Lielākajā daļā gadījumu depozitārijs ietur nodokli, saņemot atbilstošus ienākumus ieguldītāja labā, saskaņā ar iekšējām procedūram un klients saņem kupona maksājumus jau ar ieturētu ienākuma nodokli.

Parāda vērtspapīri var būt strukturēti. Strukturēto parāda vērtspapīru cena otrreizējā tirgū ir atkarīga arī no bāzes aktīva cenas izmaiņām. Ieguldījumi šādos strukturētajos parāda vērtspapīros (structured bonds) var būt saistīti ar ievērojamu risku zaudēt ieguldīto pamatsummu un nesāņemt gaidāmos ienākumus. Iespējamie strukturēto parāda vērtspapīru riski ir aprakstīti sadaļā „Strukturētie finanšu produkti”.

Ar ieguldījumiem parāda vērtspapīros saistītās darījuma izmaksas:

- Brokeru komisija par parāda vērtspapīru pirkšanu un pārdošanu;
- Komisija par parāda vērtspapīru turēšanu un glabāšanu (depozitārie pakalpojumi);
- Komisija par parāda vērtspapīru pārvedumiem un citiem darījumiem;
- Komisija par parāda vērtspapīru korporatīvo notikumu izpildi (obligāciju bloķēšana, procentu un pamatsummas izmaksa, piedalīšanas obligāciju īpašnieku pilnsapulcēs u.c.);
- Citi izdevumi (biržas maksas un komisijas, nodevas).

<ul style="list-style-type: none"> • „Standard & Poor’s“; • „Moody’s Investors Service“; • „Fitch Ratings“. <p>Kredītreitings tiek piešķirti balstoties uz uzņēmumu un valdību spēju atmaksāt savus aizņēmumus (skat. pielikumu Reitingi Sabiedrības mājas lapā http://www.rensource.com/lv/rc-transaction-risks.php).</p>	<p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.rensource.com/lv/rc-risk-groups.php), zemāks risks ir parāda vērtspapīriem, kam kāda no nozīmīgajām reitinga aģentūrām ir piešķīrusi investīciju pakāpi (Investment grade). Šādi parāda vērtspapīri ietilpst Konservatīvā (zems riska līmenis) Klienta riska grupā.</p> <p>Pārējie parāda vērtspapīri tiek uzskatīti par riskantākiem – spekulatīva reitinga ieguldījumiem un ietilpst Sabalansētajā (Vidējs riska līmenis) Klienta riska grupā.</p>
Ieguldījumu fondi	
<p>Ieguldījumu fondos ir apvienoti vairāku ieguldītāju naudas līdzekļi, kas vienotas stratēģijas ietvaros tiek izvietoti (asset allocation) noteiktos finanšu un kapitāla tirgus segmentos – akcijās, parāda vērtspapīros, preču tirgus finanšu instrumentos, naudas tirgus instrumentos – banku depozītos, nekustamajā īpašumā u.c. finanšu instrumentos vai to apvienojumos atkarībā no fonda ieguldījumu politikas un stratēģijas, kas aprakstīta katra ieguldījumu fonda prospektā.</p> <p>Ieguldījumu fonda mērķis, kategorija, investīciju ierobežojumi, riska līmenis, kā arī izmaksas ir aprakstītas fonda prospektā.</p> <p>Šāda līdzekļu apvienošana ļauj optimizēt darījumu izmaksas, minimizēt riskus, sadalot līdzekļus vairākos finanšu instrumentos (diversifikācija), kā arī paver pieeju citādi nepieejamiem finanšu un kapitāla tirgiem. Ieguldījumu fondu pārvalda ieguldījumu pārvaldes sabiedrība, kurā kopējos fonda līdzekļus iegulda un uzrauga fondu pārvaldnieks (asset manager).</p> <p>Ieguldītājam nopērkot ieguldījumu fonda daļu, īpašumā tiek iegūts diversificēts un profesionāli pārvaldīts finanšu instrumentu portfelis.</p> <p>Ieguldījumu fondi var būt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atvērtie fondi (fondu daļas var pārdod jebkurā laikā); • Slēgtie fondi (ieguldītājs (fonda daļu īpašnieks) saņem naudu tikai fonda likvidācijas brīdī, kas ir zināms iepriekš). <p>Izšķir sekojošus ieguldījumu fondu veidus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naudas tirgus fondi (īstermiņa/vidēja termiņa parāda vērtspapīri, naudas tirgus instrumenti un depozīti); • Akciju fondi (dažādu reģionu, sektoru un nozaru uzņēmumu akcijas); • Obligāciju fondi (valsts, municipālie un korporatīvie parāda vērtspapīri); • Sabalansētie fondi (akcijas un parāda vērtspapīri); • Hedž – fondi un alternatīvie fondi (finanšu instrumenti – akcijas, parāda vērtspapīri, atvasinātie finanšu instrumenti, valūtas tirgus instrumenti u.c.); • Nekustama īpašuma fondi (nekustamā īpašuma projekti, ieguldījumi uzņēmumu akcijās, kuri veic ieguldījumus nekustamā īpašuma tirgū un ar to saistītajās nozarēs); • Fondu fondi (Fonda mērķis ir samazināt ar ieguldījumiem fondos saistītos riskus, ar sabalansētu riska līmeni, ieguldot citu fondu ieguldījumu apliecībās); • Biržā tirgotie fondi (ETF – Exchange traded funds) (atkarībā no fonda veida tiek ieguldīts dažādos finanšu un preču instrumentos u.c.). <p>Ieguldījumu fondus var iedalīt arī pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumos (UCITS) un tādos, kas nav pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumi (Non UCITS).</p> <p>UCITS darbību regulē ES tiesību akti, kam ir stingras prasības, attiecībā uz fondu ieguldījumu stratēģiju un riska diversifikāciju.</p> <p>Fondi, kas nav UCITS, saukti arī par netradicionāliem fondiem (piemēram, hedž – fondi), ir tādi fondi, kas atšķiras no</p>	<p>Ieguldījumu fondu risks ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emitenta risku/ kredītrisku; • Valsts vai politisko risku; • Tirgus risku; • Valūtas risku; • Juridisko risku (likumdošanas, nodokļu risku); • Likviditātes risku. <p>Ieguldījumu fondiem var būt dažāda līmeņa riski, atkarībā no tā, kādos finanšu tirgus segmentos un finanšu instrumentos tiek veikti ieguldījumi. Naudas tirgus un obligāciju fondi ir drošākie (tiem piemīt mazākas ieguldījumu fondu daļu vērtības svārstības), bet sabalansētiem un akciju fondiem piemīt attiecīgi lielāks risks (lielākas ieguldījumu fondu daļu vērtības svārstības), kas ļauj attiecīgi arī vairāk nopelnīt.</p> <p>Nepietiekama ieguldījumu fondu diversifikācija valstu vai nozaru/ sektoru līmenī rada risku, kas saistīts ar atkarību no dažām valstīm vai nozarēm/ sektoriem, valūtām u.c.</p> <p>Ieguldījumu fondiem ir raksturīgākas augstākas darījuma izmaksas, piem., formējot finanšu instrumentu portfeli, veicot atbilstošu portfeļa diversifikāciju. Ieguldījumu fondu papildus izdevumi parasti ir saistīti ar aktīvu iegādi ārvalstīs vai iegādājoties specifiskus aktīvus. Šādu valstu, nozaru/ sektoru ieguldījumu fondiem var rasties grūtības, iegādājoties vai pārdodot vēlamu finanšu instrumentu daudzumu. Būtisks faktors ir arī, ieguldījumu fonda pārvaldītāja kompetence, pieredze, kā arī reputācija.</p> <p>Ar ieguldījumiem fondos saistītās darījuma izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par fondu pirkšanu un pārdošanu; • Ieguldījumu fondu pārvaldes sabiedrības komisija par ieguldījumu apliecību emisiju un dzēšanu; • Komisija par fondu turēšanu un glabāšanu (depozitārie pakalpojumi); • Komisija par fondu pārvedumiem un citiem darījumiem; • Komisija par ieguldījumu fondu pārvaldīšanu; • Citi izdevumi (biržas maksas un komisijas, nodevas). <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.rensource.com/lv/rc-risk-groups.php), zemāks risks ir ieguldījumiem atvērtajos sabalansētajos UCITS fondos, atvērtajos obligāciju UCITS fondos, atvērtajos naudas tirgus UCITS fondos. Šādi ieguldījumu fondi ietilpst Konservatīvā (zems riska līmenis) Klienta riska grupā.</p> <p>Savukārt atvērtie akciju UCITS fondi un citi atvērtie UCITS fondi ietilpst Sabalansētajā (Vidējs riska līmenis) Klienta riska grupā.</p> <p>Pārējie ieguldījumu fondi, kas neietilpst un nav pieskaitāmi UCITS fondu grupai tiek uzskatīti par riskantākiem ieguldījumiem un ietilpst Agresīvajā (Augsts riska līmenis) Klienta riska grupā.</p>

<p>direktīvas prasībām attiecībā uz UCITS. Informāciju par ieguldījumu fonda raksturīgajām īpašībām un regulējošiem noteikumiem var atrast fonda prospektā. Ieguldījumu fonda pārvaldes sabiedrībai un izplatītājam ir pienākums savlaicīgi piedāvāt potenciālajiem ieguldītājiem iepazīties ar fonda prospektu.</p> <p>Hedž – fondi jeb riska ieguldījumu fondi drīkst ieguldīt jebkuras kategorijas aktīvos un tirgos (piemēram, jaunaattīstības valstu tirgos, BRIC valstu grupā – Brazīlija, Krievija, Indija, Ķīna) un drīkst izmantot dažāda veida aizdoto kapitālu un finanšu struktūru (piem., ieguldot atvasinātajos finanšu instrumentos, ar mērķi palielināt potenciālo peļņu/fonda atdevi). Tādējādi hedž – fondi drīkst uzņemties lielāku risku nekā UCITS fondi. Pretstatā lielai daļai UCITS fondu, Hedž – fondi var dot arī pozitīvu atdevi, pat ja tirgū valda izteikta lejupejoša tendence.</p>	
---	--

Atvasinātie finanšu instrumenti	
Finanšu instrumenta raksturojums	Raksturīgākie riski
Nākotnes darījumi (Fjūčeri, Opcijas uz fjūčeriem)	
<p>Fjūčeru kontrakts ir saistību līgums, kas uzliek par pienākumu tā pircējam / pārdevējam pieņemt vai piegādāt noteiktu preces vai finanšu aktīvu (sauktu arī par bāzes aktīvu), iepriekš noteiktā laikā (datumā) nākotnē, par cenu, kas ir noteikta šodien nopērkot / pardodot fjūčeru kontraktu. Vairumam standartizēto biržas fjūčeru kontratu, fiziska bāzes aktīva piegāde/ pieņemšana netiek veikta.</p> <p>Biržā tirgojamie fjūčeru kontrakti ir standartizēti un ar noteiktu kontrakta specifikāciju: fiksētu darījuma apjomu, tirdzniecībai pieejamajiem periodiem (mēnesī, ceturksnī u.c.), norēķinu dienu un kārtību u.c. lielumiem, atšķirībā no nestandardizētajiem ārpusbiržas tirgū pieejamajiem atvasinātajiem finanšu instrumentiem, kuru lielumi var tikt pielāgoti katra ieguldītāja individuālajām vajadzībām.</p> <p>Fjūčeru kontrakti tiek tirgoti pēc maržinālo darījumu principa, t.i. izmantojot finanšu sviru/ plecu (leverage), kas ļauj atvērt pozīciju, kura vairākkārtīgi pārsniedz sniegtā finanšu nodrošinājuma lielumu, tādējādi nelielas cenu/ kursu svārstības var būtiski ietekmēt ieguldītāja finanšu nodrošinājumu/ drošības depozīta stāvokli.</p> <p>Veicot darījumus ar fjūčeru kontraktiem pastāv liels risks zaudēt finanšu nodrošinājumu/ drošības depozītu pilnā apmērā, zaudēt ievērojamu tā daļu, kā arī gūt zaudējumus, kas vairākkārtīgi pārsniedz finanšu nodrošinājuma summu.</p> <p>Gan standartizēto, gan nestandardizēto atvasināto finanšu instrumentu gadījumā ir nepieciešams deponēt finanšu nodrošinājumu/ drošības depozītu. Biržā tirgojamiem fjūčeru kontraktiem finanšu nodrošinājumu/ drošības depozītu nosaka attiecīgās biržas klīringa palātas risku komiteja jeb norēķinu palāta (clearing house), savukārt ārpusbiržas atvasinātajiem finanšu instrumentiem drošības depozītu nosaka/ pieprasa Sabiedrība vai Sabiedrības kontrahents.</p> <p>Opciju kontrakts ir finanšu instruments, kas pircējam dod tiesības, bet neuzliek par pienākumu pirkt vai pārdot kādu noteiktu bāzes aktīvu, noteiktā laikā. Savukārt opcijas kontrakta pārdevējam par saņemto opcijas prēmiju, ko samaksā opcijas pircējs, tieši pretēji, jāuzņemas saistības pirkt / pārdot konkrētu bāzes aktīvu.</p> <p>Par šādām tiesībām opcijas pircējs maksā opcijas pārdevējam maksu/ cenu – opcijas prēmiju, kura ir atkarīga no darījuma termiņa, bāzes aktīva cenas darījuma slēgšanas brīdī, bāzes aktīva cenas svārstībām u.c. lielumiem.</p> <p>Izšķir divus opciju veidus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Call opcija; • Put opcija. <p>CALL opcijas jeb pirkšanas opcijas: CALL opcijas pircējam tā dod tiesības, bet neuzliek par pienākumu PIRKT, noteiktu apjomu bāzes aktīva (prece, finansu aktīvs, valūta) no CALL opcijas pārdevēja noteiktā laikā par noteiktu opcijas izpildes cenu/ realizācijas cenu (STRIKE PRICE). CALL opcijas</p>	<p>Nākotnes darījumu riski ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valsts vai politisko risku; • Tirgus risku; • Sistēmas risks; • Valūtas risku; • Juridisko risku (likumdošanas, nodokļu risku); • Likviditātes risku. <p>Ar ieguldījumiem nākotnes darījumos (fjūčeri, opcijas uz fjūčeriem) saistītās darījuma izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par nākotnes līgumu pirkšanu un pārdošanu; • Komisija par fjūčeru kontraktu atvērto pozīciju pārvešanu uz jaunu tirdzniecības periodu (mēnesī, ceturksnī u.c.) t.s. Rollover; • Citi izdevumi (biržas maksas un komisijas, nodevas). <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.renesource.com/lv/rc-risk-groups.php), ieguldījumi nākotnes darījumos (fjūčeri, opcijas uz fjūčeriem) ietilpst Klienta riska grupā Agresīvais plus (+) (paaugstināts riska līmenis) – kategorijā – biržas atvasinātie instrumenti (fjūčeri un opcijas), Arpusbiržasatvasinātie instrumenti (OTC).</p>

<p>pārdevējam, tās ir saistības par noteikta apjoma bāzes aktīva (preces u.c.) pārdošanu CALL opcijas pircējam. CALL opcijas pircējs spēlē uz cenas kāpumu. CALL opcijas pārdevējs uz cenas kritumu, vai arī uz to kad cena CALL opcijas dzīves laikā paliks nemainīga.</p> <p>PUT opcijas jeb pārdošanas opcijas: PUT opcijas pircējam tā dod tiesības, bet neuzliek par pienākumu PĀRDOT, noteiktu apjomu bāzes aktīva (prece, finanšu aktīvs, valūta) no PUT opcijas pārdevēja noteiktā laikā par noteiktu opcijas izpildes cenu/ realizācijas cenu (STRIKE PRICE). PUT opcijas pārdevējam, tās ir saistības par noteikta apjoma bāzes aktīva (preces u.c.) pirkšanu no PUT opcijas pircēja. PUT opcijas pircējs spēlē uz cenas kritumu. PUT opcijas pārdevējs uz cenas kāpumu, vai arī uz to kad PUT opcijas cena dzīves laikā paliks nemainīga.</p> <p>Opcijas termiņi ir dažādi un var svārstīties no 3 mēnešiem līdz 3 gadiem.</p> <p>Opcijas kontrakta pircēja risks vienmēr ir ierobežots ar prēmijas apjomu, kas tika samaksāts iegādājoties opciju. Nav būtiski kā perspektīvā izmainīsies bāzes aktīva cena/ vērtība, jo viss ko opcijas pircējs var zaudēt ir nomaksātā opcijas prēmija.</p> <p>Opciju kontraktu pirkšanas gadījumā nepastāv jēdziens "Margin Call".</p> <p>Pēc kontrakta dzēšanas nosacījumiem un vispārēji izdala 2 veidu opcijas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amerikas opcijas (Amerikas stila opcijas pircējs savas tiesības var realizēt jebkurā laikā pirms opcijas kontrakta dzēšanas termiņa); • Eiropas opcijas (Eiropas stila opcijas pircējs savas tiesības var realizēt tikai opcijas kontrakta termiņa beigās). <p>Opciju pārdošanas gadījumā, analogi fjūčeru kontraktu tirdzniecības pamatprincipiem ir nepieciešams noguldīt finanšu nodrošinājumu/ drošības depozītu (Initial Margin), ko nosaka attiecīgās biržas klīringa palātas risku komiteja (SPAN – standart portfolio analysis of risk), bet ārpusbiržas opcijām finanšu nodrošinājumu/ drošības depozītu var pieprasīt Sabiedrība/ Sabiedrības kontrahents.</p> <p>Opcijas pārdevējam ir neierobežotu zaudējumu risks, kas var pārsniegt saņemto prēmiju par opcijas pārdošanu (sauktu arī par opcijas izrakstīšanu), tāpēc Sabiedrība/ Kontrahents/ biržas klīringa palātas risku komiteja var pieprasīt ieskaitīt papildus finanšu nodrošinājumu.</p> <p>Opcijas tiek tirgotas biržā un ārpusbiržas tirgū. Biržā tirgojamās opcijas ir standartizētas ar fiksētu darījuma apjomu, norēķinu dienu u.c. savukārt ārpusbiržas tirgū pieejamo tirdzniecībai opciju lielumi ir elastīgāki un var tikt pielāgoti katra ieguldītāja individuālajām vajadzībām.</p>	
Finanšu līgumi par starpību (CFD – contract for difference)	
<p>Finanšu līgums par starpību (CFD) ir vienošanās starp divām pusēm, pircēju un pārdevēju, kuras ietvaros viena no pusēm maksā starpību starp finanšu instrumenta pozīcijas atvēršanas un slēgšanas cenu. Finanšu līgums par starpību, sniedz ieguldītājam iespēju veikt darījumus ar aktīviem, tos fiziski nepieņēdādot.</p> <p>Ja finanšu instrumenta cena pieaug, CFD pārdevējs maksā cenas starpību, bet, ja cena samazinās, tad cenas starpību maksā CFD pircējs. Ieguldītāja peļņa vai zaudējumi veidojas no starpības starp CFD pirkšanas un pārdošanas cenām.</p> <p>Sabiedrība nodrošina iespēju noslēgt darījumus ar CFD uz sekojošiem bāzes aktīviem: akcijām, biržas indeksiem, precēm, valūtām, procentu likmēm, fjūčeru kontraktiem.</p> <p>Finanšu līgums par starpību tiek tirgots pēc maržinālo darījumu principa, t.i. izmantojot finanšu sviru/ plecu (leverage), kas ļauj atvērt pozīciju, kura vairākkārtīgi pārsniedz sniegtā finanšu nodrošinājuma lielumu, tādējādi nelielas cenu/ kursu svārstības var būtiski ietekmēt ieguldītāja finanšu nodrošinājumu/ drošības depozīta stāvokli.</p>	<p>Finanšu līgumi par starpību (CFD) riski ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valsts vai politisko risku; • Tirgus risku; • Sistēmas risks; • Valūtas risku; • Juridisko risku (likumdošanas, nodokļu risku); • Likviditātes risku. <p>Ar ieguldījumiem finanšu līgumos par starpību saistītās darījuma izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par finanšu līguma par starpību pirkšanu un pārdošanu (var būt arī bez komisijas, Sabiedrības komisija var tikt iekļauta arī tirdzniecības spredā jeb starpībā starp pirkšanas un pārdošanas cenām); • Komisija par finanšu līguma par starpību atvērto pozīciju pārņemšanu uz jaunu tirdzniecības periodu (mēnesi, ceturksni u.c.) (var būt arī bez komisijas, Sabiedrības komisija var tikt iekļauta arī tirdzniecības spredā jeb starpībā starp pirkšanas un pārdošanas cenām);

<p>Veicot darījumus ar finanšu līgums par starpību pastāv liels risks zaudēt finanšu nodrošinājumu/ drošības depozītu pilnā apjomā, zaudēt ievērojamu tā daļu, kā arī gūt zaudējumus, kas vairākkārtīgi pārsniedz finanšu nodrošinājuma summu.</p> <p>Finanšu līgumiem par starpību, salīdzinājumā ar fjūčeru kontraktiem vai opcijām uz fjūčeru kontraktiem, parasti nav noteikts dzēšanas termiņš. Tomēr t.s. atvērtās pozīcijas pārņemšana jeb "SWAP", "Rollover" atsevišķiem finanšu līgumiem par starpību ir praksē bieži sastopama, piem., finanšu līgumiem par starpību uz fjūčera kontraktu. Ņemot vērā to, ka bāzes aktīvs ir fjūčeru kontrakts, kam ir raksturīgs dzēšanas termiņš, fjūčeru kontraktam pietuvojoties tā dzēšanas datumam, finanšu līguma par starpību bāzes aktīvs tiek samainīts no t.s. frontālā fjūčeru kontrakta uz nākamā perioda (mēnesis, ceturksnis u.c.) fjūčera kontraktu, tādējādi šī mijmaiņa tiek saukta par atvērtās pozīcijas pārņemšanu (SWAP jeb Rollover).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Finansēšanas likme (finanšu līgumiem par starpību kapitāla vērtspapīriem (akcijām). <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.rensource.com/lv/rc-risk-groups.php), ieguldījumi finanšu līgumos par starpību ietilpst Klienta riska grupā Agresīvais plus (+) (paaugstināts riska līmenis) – kategorijā – CFD.</p>
<p>Maržinālie valūtas maiņas darījumi pret segumu (FOREX, BULLION)</p>	
<p>Maržinālie valūtas (FOREX) un dārgmetālu (BULLION) darījumi ir valūtas maiņas darījumi, kas neparedz bāzes aktīva (naudas, dārgmetālu) fizisku piegādi.</p> <p>Maržinālā valūtas (FOREX) un dārgmetālu (BULLION) darījuma priekšmets ir valūtas pāris, t.i. bāzes valūtas piršana/pārdošana par kotācijas valūtu izmantojot kredītplēcu – FOREX darījumiem, vai attiecīgi dārgmetāls (zelts, sudrabs, platīns, pallādijs), t.i. bāzes finanšu instrumenta piršana/pārdošana par kotācijas valūtu izmantojot kredītplēcu – dārgmetālu (BULLION) darījumiem.</p> <p>Veicot valūtas maiņas darījumus, viena valūta tiek pirka (garā pozīcija) un otra – pārdota (īsā pozīcija). Tiek izšķirti sekojoši maržinālo valūtas maiņas darījumu veidi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valūtas maiņas tagadnes darījums (FX SPOT) – t.i. valūtas maiņas darījums, ar kuru saistītie norēķini tiek veikti pēc principa T+2 no darījuma noslēgšanas dienas, kur T – datums, kurā tiek noteikts valūtas kurss un notiek aprēķins par kādu notiks norēķini valutācijas datumā (darījuma izpildes vai norēķinu diena, kura ir attiecīgā finanšu tirgus/banku darba diena); • Valūtas maiņas nākotnes darījums (FX FORWARD) – t.i. valūtas maiņas darījums ar izpildes termiņu noteiktā datumā nākotnē, bet ne agrāk par trešo darba dienu pēc darījuma noslēgšanas, pēc darījuma noslēgšanas brīdī noteiktā kursa. Tāpat nākotnes valūtas maiņas darījums ir vienošanās nopirkt vai pārdot noteiktu valūtas daudzumu pēc fiksēta kursa kādā noteiktā datumā nākotnē; • Valūtas mijmaiņas (SWAP) darījums – ja ieguldītājam ir atvērtā valūtas/ dārgmetālu pozīcija, kura nav aizvērtā līdz tekošās darba dienas plkst. 22:00 pēc Londonas laika, Sabiedrība veic ieguldītāja atvērtās valūtas/ dārgmetālu pozīcijas pārņemšanu (swap, rollover), t.i. tiek veikta automātiska atvērtās (esošās) pozīcijas aizvēršana ar tekošo valutācijas datumu un tūlītēja aizvēršanai sekojoša analogiskas pozīcijas atvēršana ar nākamo valutācijas datumu, aprēķinot procentu likmju starpību. Ieguldītājam ir jāapzinās, ka atvērto valūtas/ dārgmetālu pozīcijas pārņemšana var radīt gan peļņu, gan zaudējumus. Sabiedrība/Sabiedrības Kontrahenti patstāvīgi nosaka mijmaiņas procentu likmi (SWAP interest rate). Valūtas mijmaiņas darījuma vērtība ir ļoti volatīla – svārstīga un ir atkarīga netikai no valūtas kursa svārstībām, bet arī no procentu likmju starpības katrai valūtai. <p>Maržinālie valūtas (FOREX) un dārgmetālu (BULLION) darījumi ir paaugstināta riska darījumi un to riska pakāpe paaugstinās saistībā ar finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta nodrošinātā Kredītplēca augsto līmeni (piem. 1:100) un ieguldītājam ir būtiski apzināties, ka pie salīdzinoši neliela finanšu nodrošinājuma apjoma Klientam tiek Atvērtās pozīcijas, kuras vairākkārt pārsniedz finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta lielumu. Ieguldītājam ir jāapzinās, ka</p>	<p>Maržinālie valūtas (FOREX) un dārgmetālu (BULLION) darījumu riski ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valsts vai politisko risku; • Tirgus risku; • Sistēmas risks; • Valūtas risku; • Juridisko risku (likumdošanas, nodokļu risku); • Likviditātes risku (pie noteiktiem darījuma apjomiem, vai attiecīgiem tirgus apstākļiem). <p>Ar maržinālo valūtas (FOREX) un dārgmetālu (BULLION) darījumiem saistītās izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par piršanu un pārdošanu (FX Prime / Professional kontiem) - http://www.rensource.com/lv/rc-fx-commissions.php <p>vai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tirdzniecības spreds – starpība starp piršanas un pārdošanas kursu (starptība starp piršanas (Ask) un pārdošanas (Bid) kursu) - http://www.rensource.com/lv/rc-fx-tc-mt4-margins.php • Valūtas / dārgmetālu mijmaiņas SWAP – atvērtajām valūtas (Forex) un/vai dārgmetālu pozīcijām, kuras nav aizvērtas līdz tekošās darba dienas beigām, tiek automātiski aizvērtas ar tekošās dienas valutācijas datumu un atvērtas ar identisku valūtas / dārgmetālu pozīciju un apjomu ar nākamo valutācijas datumu – nākamo attiecīgās valsts valūtas darba dienu. Mijmaiņas Swap procentu likme tiek aprēķināta, pamatojoties uz starpbanku diennakts depozītu likmēm attiecīgajās valūtās. <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.rensource.com/lv/rc-risk-groups.php), ieguldījumi maržinālajā FOREX un dārgmetālu BULLION tirgū ietilpst Klienta riska grupā Agresīvais plus (+) (paaugstināts riska līmenis) – kategorijā – darījumi Forex.</p>

<p>maržinālo valūtas (FOREX) un dārgmetālu (BULLION) darījumu noslēgšanas rezultātā iespējami gan ievērojami ienākumi pat pie salīdzinoši neliela ieguldījuma līmeņa, gan arī būtiski zaudējumi, kuri var būtiski pārsniegt ieguldītāja sniegto finanšu nodrošinājuma/ drošības depozīta summu.</p>	
<p>Ārpusbiržas mijmaiņas darījumi (over the counter market – OTC SWAPS)</p>	
<p>Ārpusbiržas mijmaiņas darījumi (SWAP) ir divpusēji līgumi, kuros darījuma puses vienojas apmainīties ar naudas plūsmām.</p> <p>Ārpusbiržas mijmaiņas darījums ir, piemēram, fiksētas cenas apmaiņa pret svārstīgu cenu, kura rezultātā Mijmaiņas (Swap) pircējs pērk fiksēto cenu un pārdod svārstīgo cenu, bet Mijmaiņas pārdevējs pārdod fiksēto cenu un pērk svārstīgo cenu</p> <p>Trīs galvenie mijmaiņas darījumu veidi ir preču (energoresursi) mijmaiņas darījumi, valūtu mijmaiņas darījumi un procentu likmju mijmaiņas darījumi.</p> <p>Preču ārpusbiržas mijmaiņas darījumos, fiziska preču piegāde/ pieņemšana netiek praktizēta un norēķini notiek tikai naudas formā, par cenas starpību.</p> <p>Valūtu mijmaiņas darījumi (Valūtu SWAP) ir darījumi par valūtas pirkšanu/pārdošanu norēķinu datumā saskaņā ar darījuma noslēgšanas brīdī noteikto valūtu kursu, bet ar pienākumu vēlāk šo valūtas summu /atpirkt citā noteiktajā norēķinu datumā saskaņā ar darījuma noslēgšanas brīdī noteikto nākotnes valūtu kursu, kas atkarīgs no abu valūtu procentu likmju starpības.</p> <p>Procentu likmju mijmaiņas darījumi (IRS vai procentu likmju SWAP) ir darījumi par apmaiņšanos ar procentu maksājumiem, t.i. saistības veikt procentu maksājumu atrunātajos termiņos, kas aprēķināti, izmantojot atrunāto pamatsummu un procentu likmi.</p>	<p>Mijmaiņas darījumu riski ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procentu likmju svārstību risks; • Kontrahenta/ darījuma partnera risks; • Informācijas risks; • Valsts vai politisko risku; • Tirdzniecības risku; • Sistēmas risks; • Valūtas risku; • Likviditātes risku (pie noteiktiem darījuma apjomiem, vai attiecīgiem tirdzniecības apstākļiem). <p>Ar mijmaiņas darījumiem saistītās izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par pirkšanu un pārdošanu; vai • Tirdzniecības spreds – starpība starp pirkšanas un pārdošanas kursu (starpība starp pirkšanas (Ask) un pārdošanas (Bid) kursu). <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.renesource.com/lv/rc-risk-groups.php), mijmaiņas darījumi ietilpst Klienta riska grupā Agresīvais plus (+) (paaugstināts riska līmenis) – kategorijā – Ārpusbiržas atvasinātie instrumenti (OTC).</p>
<p>Strukturētie finanšu produkti</p>	
<p>Finanšu instrumenti, kas ir pielāgoti ieguldītāja individuālajām vajadzībām. Šiem finanšu instrumentiem piemīt sekojošas pazīmes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ienesīgums, kas ir atkarīgs no bāzes aktīva cenas, vairāku bāzes aktīvu (procentu likmes, akcijas, preces, indeksi u.c.) cenu kombinācijas vai iepriekš atrunātās formulas; • Kredītplēca/ sviras efekts; • Citi raksturojumi, kas atrunāti savstarpēji noslēgtā līgumā, piemēram, atmaksas/izpirkšanas principi, garantijas u.c.; • Nav iespējas saņemt indikatīvu cenas informāciju no cita tirdzniecības profesionālā dalībnieka – bankas, finanšu iestādes, ņemot vērā produkta unikālītāti; • Otrreizējā tirdzniecība vai arī tas ir nelikvids. 	<p>Strukturēto finanšu produktu riski ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procentu likmju svārstību risks; • Kontrahenta/ darījuma partnera risks; • Informācijas risks; • Valsts vai politisko risku; • Tirdzniecības risku; • Sistēmas risks; • Valūtas risku; • Likviditātes risku. <p>Ar Strukturēto finanšu produktu darījumiem saistītās izmaksas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brokeru komisija par pirkšanu un pārdošanu; vai • Tirdzniecības spreds – starpība starp pirkšanas un pārdošanas kursu (starpība starp pirkšanas (Ask) un pārdošanas (Bid) kursu). <p>Pēc Sabiedrībā pieņemtās finanšu instrumentu riska grupu klasifikācijas (http://www.renesource.com/lv/rc-risk-groups.php), darījumi ar strukturētajiem finanšu produktiem ietilpst Klienta riska grupā Agresīvais plus (+) (paaugstināts riska līmenis) – kategorijā – strukturētie finanšu instrumenti bez pamatsummas garantijas.</p>